Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Raad voor het Openbaar Bestuur
T.a.v. M.I. Hamer
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

DG Openbaar Bestuur & Democr Rechtsstaat
DGOBDR-D&B-Inrichting Openbaar Bestuur

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Contactpersoon
Hella van de Velde
T 0631622590
hella.velde@minbzk.nl

Onze referentie
2026-0000176858

Bijlage(n)
1

Datum 18 MEI 2026

Betreft Adviesaanvraag Weerbaar openbaar bestuur in een weerbare samenleving

Geachte mevrouw Hamer,

Hierbij ontvangt u, mede namens de minister van Justitie en Veiligheid, onze adviesaanvraag aan de Raad voor het Openbaar Bestuur m.b.t. een weerbaar openbaar bestuur in een weerbare samenleving.

De urgentie om maatschappij en overheid voor te bereiden op ontwrichtende schokken is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Het gaat hierbij specifiek om de toegenomen hybride of militaire dreiging, maar op de achtergrond spelen ook andere toegenomen dreigingen waarop we beter voorbereid moeten zijn, zoals extreem weer (versterkt door klimaatverandering) en pandemieën. Er zijn al verschillende adviezen uitgebracht over hoe de overheid zich hier door middel van weerbaarheidsbeleid beter op kan voorbereiden. In haar werkplan voor 2026 heeft de ROB voorgenomen een advies te ontwikkelen met betrekking tot het openbaar bestuur in de context van een weerbare samenleving. Deze aanvraag dient om de behoefte aan een dergelijk advies vanuit de rijksoverheid nader in te kleuren.

De adviesaanvraag wordt gezamenlijk ingediend door de ministers van BZK (vanuit de stelselverantwoordelijkheid voor het openbaar bestuur) en JenV (coördinerend op het rijksbrede weerbaarheidstraject).

Hoogachtend,
De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Adviesaanvraag ROB: weerbaar openbaar bestuur
13 maart 2026

Aanleiding
De urgentie om maatschappij en overheid voor te bereiden op ontwrichtende schokken is de afgelopen jaren sterk toegenomen.[1] Het gaat hierbij specifiek om de toegenomen hybride of militaire dreiging, maar op de achtergrond spelen ook andere toegenomen dreigingen waarop we beter voorbereid moeten zijn, zoals extreem weer (versterkt door klimaatverandering) en pandemieën. Er zijn al verschillende adviezen uitgebracht over hoe de overheid zich hier door middel van weerbaarheidsbeleid beter op kan voorbereiden.[2] In haar werkplan voor 2026 heeft ROB voorgenomen een advies te ontwikkelen voor weerbare samenleving met betrekking tot het openbaar bestuur[3]. Deze aanvraag dient om de behoefte aan een dergelijk advies vanuit de rijksoverheid in te vullen. Deze adviesaanvraag wordt daarom gezamenlijk ingediend door de Ministeries van BZK (vanuit stelselverantwoordelijkheid openbaar bestuur) en JenV (coördinerend op rijksbrede weerbaarheidstraject).

Adviesbehoefte weerbaar openbaar bestuur
Uitgangspunt voor het openbaar bestuur met betrekking tot weerbaarheid is onder andere de zorg voor continuïteit van de overheid en de democratische rechtsorde. Daarbij gaat het niet primair om het crisisbestuur, maar juist om de brede weerbaarheidsopgave. De gekozen aanpak van weerbare samenleving hanteert daarbij een drieslag van: whole-of-government, whole of society, all hazards. In de praktijk maakt dit de scope van de weerbaarheidsaanpak erg breed. Een behoefte in het advies is om de scope van de weerbaarheidsaanpak voor het openbaar bestuur praktisch en hanteerbaar te maken, met name voor gemeentes. Hierop zijn binnen het openbaar bestuur al veel initiatieven gaande en is veel informatie beschikbaar[4]. Specifiek zou het advies kunnen bijdragen aan drie behoeftes waar we binnen het openbaar bestuur nog zoekende zijn naar een goede aanpak en afwegingskader:

1. **Structureel weerbaarheidsbeleid: vinden van een duurzame balans tussen verschillende maatschappelijke belangen, inclusief veiligheid met respect voor democratische principes**

Zoals recente AIV en WRR-adviezen stellen moeten we ons structureel instellen op een nieuwe normaal waarin geopolitieke, ecologische en technologische schokken zich vaker kunnen voordoen. Dit vraagt om een overheid en maatschappij die permanent veerkrachtig en schokbestendig zijn ingericht. Voor het openbaar bestuur vergt dit een structurele inzet en het vinden van een duurzame balans tussen verschillende maatschappelijke belangen, inclusief veiligheid met onze democratische principes als uitgangspunt. Vragen die hieruit voortkomen zijn:

- Hoe ziet de ROB een meer structurele wijze van werken/belangen afweging (binnen de overheid) ontstaan, die vanuit de basis van b.v. het maken van beleid en regelgeving bijdraagt aan een weerbare samenleving zonder dat het 'veiligheidsdenken' hiervoor te dominant aanwezig hoeft te zijn.
- Hoe ziet de ROB de verhouding tussen de noodzaak van meer veiligheid versus andere maatschappelijke belangen uitgaande van de democratische principes zoals we die in Nederland hanteren (zoals machtsevenwicht, bestuurlijke autonomie, inspraak en tegenspraak)?

[1] Ook het nieuwe regeerakkoord benoemt de internationale dreigingen en de noodzaak om de weerbaarheid daartegen langs verschillende lijnen te versterken.
[2] Hybride dreigingen en maatschappelijke weerbaarheid, (AIV 2024); Nederland in een fragmenterende wereldorde (WRR 2024);
[3] "Hoewel crisisbestuur soms (tijdelijk) gerechtvaardigd kan zijn, kan het ten koste gaan van een gedegen democratisch proces. De ROB heeft deze thematiek eerder verkend in *Van crisis naar opgave* en *Asielopvang uit de crisis*. In de komende periode wil de ROB opnieuw adviseren over crisisbestuur vanuit democratisch perspectief. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar het veiligheidsdomein en in het bijzonder de intensivering van de overheidsinzet op het gebied van weerbaarheid." ROB werkprogramma 2026.
[4] Zoals "Handreiking weerbaarheid en veerkracht op lokaal niveau" (VNG, 2025)

- Wat is de gewenste balans voor het openbaar bestuur in een 'nieuw normaal' waarin externe schokken zich vaker kunnen voordoen en welke weerbaarheidsmaatregelen kunnen die balans ondersteunen? Met welke structurele verdringingseffecten moet daarbij rekening worden gehouden (zoals bijvoorbeeld dat meer ruimte voor defensie ten koste kan gaan van woningbouw)?

2. Rol en handelingsperspectief van gemeenten en interbestuurlijke samenwerking

Uitgangspunt in weerbaarheidsbeleid is een whole-of-government benadering. Hiermee wordt bedoeld dat weerbaarheid een gezamenlijke taak is van alle overheden. Wat dit precies betekent voor rollen en taken is niet altijd duidelijk vooral voor gemeentes die het meest direct in contact staan met hun inwoners. De scoping van de weerbaarheidsopgave voor medeoverheden raakt ook aan de uitvoerbaarheid. Vragen die hieruit voortkomen:

- Hoe reflecteert de ROB op de rol en positie van de medeoverheden in een weerbaarheidsaanpak? Hoe raakt dit de bestaande verantwoordelijkheden? Hoe kan het Rijk hen daarbij zo goed mogelijk ondersteunen?
- Welke praktische adviezen heeft de ROB hierbij over de rollen en handelingsperspectieven van het Rijk en de medeoverheden?
- Wat betekent dit specifiek voor de rol en taakinvulling van gemeentes? In hoeverre kunnen zij dit binnen hun bestaande rol en taken invullen en wat komt er extra bij (zowel voor de weerbaarheid van de eigen organisatie, als de rol richting inwoners en bedrijven)?

3. Weerbaarheid als maatschappelijke opgave en de rol van de overheid daarbij

Weerbaarheid is eerst en vooral een maatschappij-brede opgave. Ontwrichting is immers gericht op de maatschappij als geheel. Uitgangspunt is daarom een whole-of-society aanpak van weerbaarheid. Whole-of-society vereist een goed samenspel tussen overheid en samenleving. De overheid kan maatschappelijk initiatief echter ook in de weg zitten of smoren. Vragen die hieruit voortkomen:

- Hoe kunnen overheid en samenleving, met name op lokaal niveau, het beste samenwerken op de weerbaarheidsopgave. Wat moet je als overheid daarin wel doen en wat moet je vooral aan de samenleving overlaten? Welke eventuele barrières moeten hiervoor worden weggenomen?
- Hoe ver rijkt de zelf- en samenredzaamheid van burgers? Wat kan de overheid doen om dit te stimuleren?
- Welke taak heeft de overheid richting kwetsbare doelgroepen? Hoe kan ze invulling geven aan die rol?